

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
Навчально-науковий інститут педагогіки
Кафедра професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки
та управління

**Інструктивно-методичні матеріали
до практичних занять з освітньої компоненти
«Теоретичні та практичні засади діяльності викладача
закладу вищої освіти»
для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти**

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол № 8 від 27 березня 2026 року)*

Рецензенти:

Ірина КОЛЕСНИКОВА, кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-методичної роботи КЗ «Житомирський ОППО» Житомирської обласної ради.

Ірина САХНЕВИЧ, кандидат педагогічних наук, доцент, методист Навчально-методичного кабінету професійно-технічної освіти у Житомирській області.

Наталія СЕЙКО, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальних технологій Житомирського державного університету імені Івана Франка.

I-72 Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять з освітньої компоненти «Теоретичні та практичні засади діяльності викладача закладу вищої освіти» для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти /укл.: Наталія Мирончук. Житомир: Вид-во Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2026. 32 с.

Видання підготовлене для організації роботи здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти з вивчення освітньої компоненти «Теоретичні та практичні засади діяльності викладача закладу вищої освіти». Інструктивно-методичні матеріали містять теми і плани практичних занять, запитання для самоконтролю, практичні завдання навчального й дослідницького характеру, тестові завдання, критерії оцінювання навчальної діяльності здобувачів, список рекомендованих джерел.

© Мирончук Н. М., 2026
© Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2026

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Тематика і зміст практичних занять:	
Тема 1. Загальна характеристика освітнього процесу в закладах вищої освіти.....	5
Тема 2-3. Викладач закладу вищої освіти як організатор освітнього процесу.....	6
Тема 4. Психолого-педагогічні особливості студентської молоді.....	8
Тема 5. Академічна доброчесність та етичні основи педагогічної взаємодії.....	9
Тема 6. Наукові дослідження як основа професійної компетентності викладача закладу вищої освіти.....	11
Тема 7-8. Планування та проектування освітнього процесу в закладі вищої освіти.....	13
Тема 9-10. Методика підготовки та проведення лекції у закладі вищої освіти.....	15
Тема 11. Мета, завдання та зміст практик здобувачів вищої освіти.....	18
Тема 12. Організація самостійної роботи студентів.....	19
Тема 13. Методи, критерії та інструменти оцінювання результатів навчання.....	20
Тема 14. Організація і керівництво науковою роботою студентів.....	21
Види роботи та критерії оцінювання.....	22
Критерії оцінювання відповіді аспіранта	23
Критерії оцінювання роботи аспірантів на занятті.....	24
Тестові завдання для самоконтролю знань з навчальної дисципліни.....	25
Перелік питань до екзамену.....	28
Рекомендована література.....	30

ВСТУП

Сучасний етап розвитку вищої освіти України характеризується системними трансформаціями, зумовленими інтеграцією до Європейського простору вищої освіти, упровадженням компетентнісного та студентоцентрованого підходів, посиленням вимог до якості освітнього процесу й професійної підготовки науково-педагогічних кадрів. У цих умовах особливої актуальності набуває підготовка здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти до викладацької діяльності у закладах вищої освіти як складової їхнього професійного та академічного становлення.

Аспірант закладу вищої освіти має бути не лише дослідником, здатним до самостійного наукового пошуку та продукування нових знань, а й компетентним викладачем, який володіє методикою викладання у вищій школі, здатний проєктувати й реалізовувати освітній процес, здійснювати об'єктивне оцінювання результатів навчання, організовувати взаємодію зі студентами на засадах академічної доброчесності, етичності та партнерства.

Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять з освітньої компоненти «Теоретичні та практичні засади діяльності викладача закладу вищої освіти» розроблено з урахуванням вимог стандартів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня, освітньо-наукових програм підготовки докторів філософії, а також сучасних наукових підходів до формування професійно-педагогічної компетентності викладача вищої школи. Матеріали спрямовані на поєднання теоретичного осмислення педагогічної діяльності з практичним опануванням методів, форм і технологій організації освітнього процесу в закладі вищої освіти.

Запропоновані інструктивно-методичні матеріали визначають зміст і структуру практичних занять, містять питання для підготовки та самоконтролю, практичні завдання навчального й дослідницького характеру, орієнтовані на розвиток аналітичного мислення, педагогічної рефлексії та професійної ідентичності майбутнього викладача вищої школи. Окрему увагу приділено питанням академічної доброчесності, організації науково-дослідної роботи студентів, оцінювання результатів навчання та самоорганізації викладацької діяльності.

Інструктивно-методичні матеріали адресовано здобувачам ступеня доктора філософії, науково-педагогічним працівникам, які здійснюють підготовку аспірантів до викладацької діяльності, а також можуть бути використані в процесі професійного розвитку молодих викладачів закладів вищої освіти.

ТЕМАТИКА І ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1

Тема. Загальна характеристика освітнього процесу в закладах вищої освіти

План

1. Сучасна вища школа в системі української освіти.
2. Нормативно-правове забезпечення освітнього процесу в ЗВО.
3. Особливості організації освітнього процесу в закладах вищої освіти.
4. Обговорення та презентація практичних завдань.

Рекомендована література:

1. ЗУ «Про освіту», «Про вищу освіту».
2. ЗУ «Про забезпечення функціонування української мови як державної».
3. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / В.М.Нагаєв, М.О. Портян. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Харків: Стильна типографія, 2018. 289 с.
4. Методика викладання у вищій школі : навч.-метод. посіб. / Уклад.: В. І. Кобаль. Мукачево : Вид-во МДУ, 2016. 203 с.
5. Методика викладання у вищій школі: навч. посібн. / О.Малихін, І.Павленко, О.Лаврентьєва, Г.Матукова. Сімферополь: Дайфі, 2011. 270 с.
6. Мирончук Н. Організація освітнього процесу в університетах третього віку в Польщі. *Українська полоністика*. 2024. Т. 22, № 1. С. 108-120.
7. Положення про організацію освітнього процесу в Житомирському державному університеті імені Івана Франка.
8. Порядок організації освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання в Житомирському державному університеті імені Івана Франка.

Запитання для самоконтролю

1. Яке місце та роль сучасної вищої школи в системі освіти України та Європейському просторі вищої освіти?
2. Які основні тенденції розвитку вищої освіти впливають на організацію освітнього процесу в закладах вищої освіти?
3. Які нормативно-правові документи регулюють освітній процес у ЗВО та яке їх практичне значення для діяльності викладача?
4. Як реалізуються принципи студентоцентрованого та компетентнісного підходів в освітньому процесі ЗВО?
5. Яку роль відіграє викладач закладу вищої освіти в забезпеченні якості освітнього процесу?

Практичні завдання

1. Підготувати повідомлення про актуальні проблеми/запити/ виклики підготовки фахівців своєї галузі знань на основі аналізу наукових джерел (статей, результатів досліджень тощо).
2. Опрацювати документ «Положення про організацію освітнього процесу в Житомирському державному університеті імені Івана Франка» (створити блок-схему, яка надасть загальне уявлення про зміст документа).
3. У «Положенні про організацію освітнього процесу в Житомирському державному університеті імені Івана Франка» опрацюйте п. 12.4. Права та обов'язки осіб, які навчаються в університеті, узагальніть та створіть блок-схему/інфографіку/тощо й продемонструйте на занятті.

Практичне заняття 2-3

Тема. Викладач закладу вищої освіти як організатор освітнього процесу

План

1. Сутність і зміст виробничих завдань і функцій викладача.
2. Основні напрями та види професійної діяльності викладача (*продемонструвати блок-схему/постер/тощо*).
3. Професійний стандарт «Викладач закладу вищої освіти».
4. Науково-педагогічна діяльність як різновид та форма професійно-педагогічної діяльності викладача.
5. Особливості професійної діяльності викладача закладу вищої освіти. Професійна ефективність.
6. Самоорганізація та професійне самовдосконалення викладача закладу вищої освіти.

Рекомендована література:

1. Вітвицька С. Основи педагогіки вищої школи. Київ, 2006. 384 с.
2. Методика викладання у вищій школі: навч. посібник / О.Малихін, І.Павленко, О.Лаврентьєва, Г.Матукова. Сімферополь: Дайфі, 2011. 270 с.
3. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / В.М.Нагаєв, М.О. Портян. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Харків: Стильна типографія, 2018. 289 с.
4. Мирончук Н.М. Основи самоорганізації у професійній діяльності: навч.-метод. посібн. Житомир: О.Євенок, 2020. 132 с.
5. Мирончук Н. М. Професійно орієнтовані ситуації самоорганізації в діяльності викладача вищої школи: практикум. Житомир: Вид-во О.О. Євенок, 2020. 40 с.
6. Рекомендований перелік видів навчальної, методичної, наукової та організаційної роботи науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників: наказ МОН України № 186 від 16.02.2022 р.
7. Сабатовська І. С., Кайдалова Л. Г. Моделювання діяльності фахівця : навч. посіб. Харків: НФаУ, 2014. 180 с.
8. Стинська В.В. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Івано-Франківськ, 2022. 180 с.
9. Тимчасове положення про планування, норми, облік робочого часу й рейтингування науково-педагогічних працівників за результатами роботи в університеті.

Запитання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність виробничих завдань і функцій викладача закладу вищої освіти в сучасних умовах розвитку вищої школи?
2. Які основні напрями та види професійної діяльності викладача ЗВО і як вони взаємопов'язані між собою?
3. Які ключові трудові функції та компетентності визначено у професійному стандарті «Викладач закладу вищої освіти»?
4. У чому полягає специфіка науково-педагогічної діяльності викладача та її значення для забезпечення якості освітнього процесу?
5. Які особливості професійної діяльності викладача ЗВО впливають на його професійну ефективність?
6. Які уміння самоорганізації є необхідними для ефективної діяльності викладача закладу вищої освіти?
7. Які форми та стратегії професійного самовдосконалення викладача ЗВО є найбільш результативними на різних етапах професійного розвитку?

Практичні завдання

1. Укладіть блок-схему/постер/тощо, в якій/якому відобразить види діяльності викладача ЗВО.
2. Охарактеризуйте Професійний стандарт «Викладач закладу вищої освіти» (загальна структура та положення документу). Укладіть блок-схему і презентуйте на занятті.
3. Підготуйте приклад конфліктної ситуації, яка може виникнути у процесі навчання студентів у закладі вищої освіти і запропонуйте шляхи її розв'язання.
4. Відповідно до теми свого дослідження розробіть або підберіть опитувальник/анкету/карту (5-7 запитань) оцінювання тощо, які можливо застосувати до викладача.
5. Виконайте завдання аркуша оцінювання «Шкала оцінки професійних і особистісних якостей викладача».

Шкала оцінки професійних і особистісних якостей викладача

Інструкція: оцініть важливість характеристик у викладача за шкалою: 4 – повинно виявлятися на найвищому рівні; 3 – переважно має бути сформоване/проявлятися; 2 – важливе в окремих ситуаціях, може мати ситуативний прояв; 1 – не є критично важливим, має проявлятися іноді, 0 – не важливе.

Характеристики	Шкала оцінювання				
	4	3	2	1	0
Зрозуміле і доступне викладання навчального матеріалу					
Наголошення на ключових аспектах навчального матеріалу					
Стимулювання інтересу аудиторії до предмета					
Урахування реакції аудиторії на зміст інформації					
Дотримання логічної послідовності у викладенні матеріалу					
Чітка структура лекції, оптимальний темп викладу					
Уміння зняти напруженість і втому аудиторії					
Зорієнтованість на практичне застосування навчального матеріалу в майбутній професійній діяльності					
Доброзичливість і такт щодо студентів					
Прояв вимогливості до себе і студентів					
Зацікавленість в успіхах студентів					
Об'єктивне оцінювання студентів					
Здатність викликати до себе прихильність манерою поведінки, зовнішнім виглядом					

Практичне заняття 4

Тема. Психолого-педагогічні особливості студентської молоді

План

1. Студент як суб'єкт освітнього процесу.
2. Вікові особливості й кризи студентського віку.
3. Особливості сучасного студентства відповідно в умовах цифрової соціалізації.
4. Психолого-педагогічні основи навчання студентів як дорослих.
5. Студентоцентроване навчання.

Рекомендована література

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи : підручн. Київ, 2006.
2. Закон України «Про вищу освіту».
3. Методика викладання у вищій школі (мотивація навчальної діяльності): матеріали методичного семінару «Мотиваційний підхід до організації навчального процесу у вищій школі» / [Н. Я. Кравчук, О. Є. Коваль]. Тернопіль: ТНЕУ, 2011. 81 с.
4. Подоляк Л., Юрченко В. Психологія вищої школи: навч. посібн. Київ, 2018.
5. Яковенко О.В. Інтелект та мислення. Психологічний практикум. Част. 1. Київ, 2017.

Запитання для самоконтролю

1. У чому полягає розуміння студента як активного суб'єкта освітнього процесу та як це впливає на організацію навчання у ЗВО?
2. Які вікові та психологічні особливості студентського віку необхідно враховувати викладачеві під час планування й проведення занять?
3. Які основні вікові кризи студентського періоду та як вони можуть позначатися на навчальній мотивації й поведінці студентів?
4. У чому виявляються особливості сучасного студентства в умовах цифрової соціалізації та які виклики вони створюють для викладача?
5. Які психолого-педагогічні принципи лежать в основі навчання студентів як дорослих суб'єктів освіти?
6. У чому полягає сутність студентоцентрованого навчання та які його ключові характеристики?

Практичні завдання

1. Поміркуйте і виконайте завдання:
  - а) Викладач читає лекцію, не залучаючи студентів. Як можна перетворити цю ситуацію на студентоцентровану, орієнтовану на дорослих?
  - б) Яким має бути освітній простір закладу вищої освіти, щоб студент міг реалізувати себе як суб'єкт навчання?
3. Організуйте **міні-дебати** в групі: «Цифровізація сприяє розвитку мислення чи призводить до кліповості?»

Міні-дебати (мікродискусія) мають таку структуру:

- є твердження (теза), щодо якого учасники мають протилежні позиції;
- група ділиться на дві команди: «за» і «проти»;
- кожна команда готує 2-3 ключові аргументи;
- виступи команд (1–2 хвилини);
- після аргументації проводиться рефлексія.

Практичне заняття 5

Тема. Академічна доброчесність та етичні основи педагогічної взаємодії

План

1. Наукова етика та її значення. Поняття академічної доброчесності.
2. Види порушень академічної доброчесності.
3. Принципи академічної доброчесності в освітній діяльності.
4. Принципи академічної доброчесності в дослідницькій діяльності.

Рекомендована література

1. Висоцька Л., Кирилова Д. CASE: Академічна доброчесність: навч.-метод. посібн. Кривий Ріг: ВСП «КРФК НАУ», 2022. 60 с.
2. Гребенюк Т. В. Академічна доброчесність: навч. посібн. Запоріжжя, 2021. 108 с.
3. Довідник з академічної доброчесності / уклад.: В. Гур'янова, Л. Ониксимова, Н. Поберій; за заг. ред. Т. Маринич. Суми, 2018. 24 с.
4. Дубасенюк О. А., Мирончук Н. М. Методологія педагогічних досліджень та академічна доброчесність в освітній галузі: навч.-метод. посібн. Вид 2-ге, доп. і пер. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2025. 244 с.
5. Закон України «Про авторське право і суміжні права». 2022.
6. Закон України «Про освіту». 2017.
7. Лист МОН України «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти» (2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>
8. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності / упор. В. Бахрушин, Є. Ніколаєв. 41 с. URL: https://library.khntusg.com.ua/sites/default/files/2019-12/Methods_2019%20%20Final.pdf
9. Новак О. М., Литвин А. Ф., Лаун С. Ю. Основи наукових досліджень та академічна доброчесність: навч.-метод. посіб. Переяслав, 2021. 470 с.
10. Плагіат = порушення авторських прав? *Академічна доброчесність: інформ. бюлетень*. 2019. Вип.2.
11. *Проект Закону України «Про академічну доброчесність»*. 2024.
12. Як вижити без самоплагіату. *Академічна доброчесність: інформ. бюлетень*. 2019. Вип. 3.
13. Як мені писати без академічного плагіату. *Академічна доброчесність: інформ. бюлетень*. 2019. Вип. 2.

Запитання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність наукової етики та яке її значення для професійної діяльності викладача закладу вищої освіти?
2. Як визначається поняття академічної доброчесності?
3. Які види порушень академічної доброчесності найчастіше трапляються в освітній та науковій діяльності?
4. Які принципи академічної доброчесності є базовими для організації освітнього процесу в закладі вищої освіти?
5. Як принципи академічної доброчесності реалізуються у дослідницькій діяльності здобувачів та викладачів?
6. Які педагогічні стратегії сприяють запобіганню порушенням академічної доброчесності в освітньому та науковому середовищі?

Практичні завдання

1. Опрацювати та презентувати Внутрішні політики щодо академічної доброчесності Університету (Кодекс академічної доброчесності Університету, Положення про протидію плагіату в Житомирському державному університеті імені Івана Франка, Положення про комісію питань академічної доброчесності Житомирського державного університету імені Івана Франка).

2. Рекомендовані курси неформальної освіти.

Для зарахування теми практичного заняття здобувач може надати сертифікат про проходження відповідного курсу:

<i>Назва курсу</i>	<i>Покликання</i>	<i>Тема, яка зараховується</i>
Академічна доброчесність: онлайн-курс для викладачів	https://prometheus.org.ua/prometheus-free/akademichna-dobrochesnist-dlya-vykladachiv/	Тема. Академічна доброчесність та етичні основи педагогічної взаємодії
Експерт з акредитації освітніх програм: онлайн-тренінг	https://prometheus.org.ua/prometheus-free/ekspert-akredytatsiyi-osvitnih-program/	Тема. Планування та проєктування освітнього процесу в закладі вищої освіти (практичне заняття 7)
Освітні інструменти критичного мислення	https://prometheus.org.ua/prometheus-free/osvitni-instrumenty-krytychnoho-myslennya/	Тема. Науково-педагогічні основи підготовки та проведення навчальних занять у закладі вищої освіти
Ключові уміння 21-го століття	https://study.ed-era.com/uk/courses/course/5135	Тема. Планування та проєктування освітнього процесу в закладі вищої освіти (практичне заняття 8)
Цифровий учитель	https://study.ed-era.com/uk/courses/course/4033	Тема. Методи, критерії та інструменти оцінювання результатів навчання (практичне заняття 11)

Практичне заняття 6

Тема. Наукові дослідження як основа професійної компетентності викладача закладу вищої освіти.

План

1. Роль науки в професійній підготовці здобувачів вищої освіти. Нормативно-правове регулювання наукової та науково-технічної діяльності в Україні.
2. Науковий принцип організації та забезпечення освітнього процесу в ЗВО.
3. Вимоги до наукових досліджень здобувачів ступеня доктора філософії.

Рекомендована література

1. Відкриті наукові практики: навч. посіб. / Артюхов А., Артюхова Н., Березко О. та ін. Житомир: ТОВ «Вид. дім “Бук-Друк”», 2024. 400 с.
2. Дубасенюк О. А., Мирончук Н. М. Методологія педагогічних досліджень та академічна доброчесність в освітній галузі: навч.-метод. посібн. Вид 2-ге, доп. і пер. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2025. 244 с.
3. Закон України «Про освіту». 2017.
4. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність», 2016.
5. Вимоги до оформлення дисертації: наказ МОН України від 12.01.2017 р. №40.
6. Мирончук Н. М., Антонова О. Є. Освітньо-наукове середовище закладу як осередок розвитку дослідницького потенціалу і здібностей здобувачів третього рівня вищої освіти. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія, Серія «Медицина»)*. 2025. № 9 (55). С. 676–688.
7. Педагогіка вищої школи. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / за ред. В. Луначека, Н. Ткачової; кол. авт. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024. 344 с.
8. Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах): постанова КМУ від 23.03.2016 р. № 261.
9. Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії: постанова КМУ від 12.01.2022 р. №44.

Запитання для самоконтролю

1. Які основні нормативно-правові документи регулюють наукову та науково-технічну діяльність в Україні?
2. У чому полягає взаємозв'язок науково-дослідної та науково-педагогічної діяльності викладача ЗВО?
3. Які основні вимоги висуваються до наукових досліджень здобувачів ступеня доктора філософії?
4. Яким чином результати наукових досліджень можуть бути інтегровані в освітній процес закладу вищої освіти?

Практичні завдання

1. Підготувати *тези доповіді за темою дослідження* і презентувати на занятті.

Орієнтовна структура:

Прізвище Ім'я автора
(аспірант/аспірантка, кафедра ..., заклад освіти)
Науковий керівник: Прізвище І. І., науковий
ступінь, учене звання, посада, заклад освіти

НАЗВА ДОПОВІДІ/ТЕЗ
(великими літерами, напівжирним шрифтом, по центру)

Постановка проблеми.

(Коротко обґрунтуйте актуальність теми, визначте, яку проблему вирішує ваше дослідження, у чому її значущість для педагогічної науки/практики, галузі знань, в якій виконується дослідження.)

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

(Назвіть 2–3 ключові джерела, авторів, чиї роботи стали основою вашого дослідження. Зазначте, у чому полягає невирішеність проблеми.)

Мета публікації/дослідження

(Окресліть мету вашого допису/дослідження.)

Виклад основного матеріалу.

(Викладіть суть публікації/роботи – основні ідеї, гіпотези, на які спрямоване ваше дослідження.)

Висновки.

(Сформулюйте 2–3 ключові висновки, зазначте практичне значення роботи та напрямки продовження дослідження.)

Ключові слова: 3–5 слів (через кому).

Готуючи тези доповіді, дотримуйтеся таких технічних параметрів:

- Обсяг: **1-2 сторінки**
- Формат: А4, поля по 2 см
- Шрифт: **Times New Roman, 14 пт**, інтервал **1,0**
- Абзац: 1,25 см
- Без нумерації сторінок

Практичне заняття 7 -8

Тема. Планування та проектування освітнього процесу в закладі вищої освіти
План

1. Стандарти вищої освіти. Вимоги до підготовки фахівця зі спеціальності.
2. Освітньо-професійна програма підготовки фахівця.
3. Характеристика навчального плану підготовки фахівця.
4. Аналіз навчальних і робочих програм підготовки здобувачів вищої освіти.

Рекомендована література

1. Каплінський В. В. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015 224 с.
2. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / В.М.Нагаєв, М.О. Портян. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Харків: Стильна типографія, 2018. 289 с.
3. Методика викладання у вищій школі : навчально-методичний посібник / Уклад.: В. І. Кобаль. Мукачево : Вид-во МДУ, 2016. 203 с.
4. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / О.Малихін, І.Павленко, О.Лаврентьєва, Г.Матукова. Сімферополь: Дайфі, 2011. 270 с.
5. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти (Наказ МОН України , протокол від 30.04.2020 № 584).
6. Навчально-методичне забезпечення освітніх компонентів: довідник для пед. та наук.-пед. працівників / уклад. Н. М. Савельєва. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. 80 с.
7. Національна рамка кваліфікацій (2011).
8. Стинська В.В. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Івано-Франківськ, 2022. 180 с.
9. Столяренко О. В. Моделювання педагогічної діяльності у підготовці фахівця: навч.-метод. посіб. Вінниця: ТОВ «Ніланд-ЛТД», 2015. 196 с.

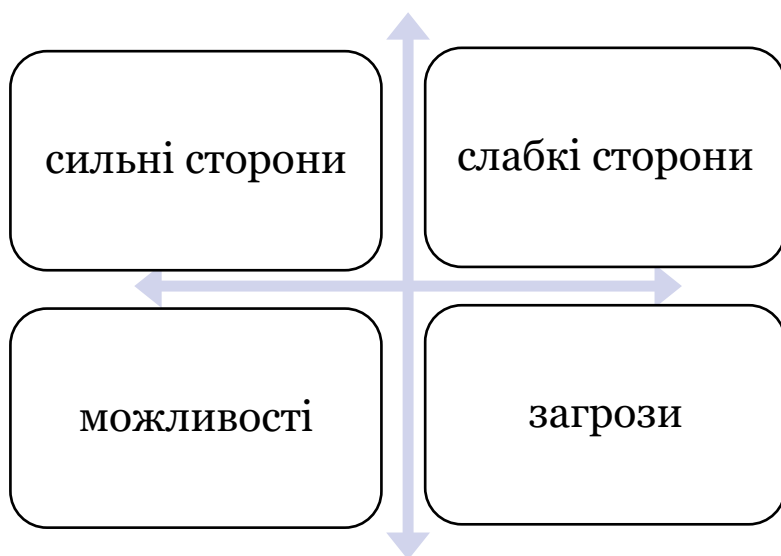
Запитання для самоконтролю

1. Яке призначення стандартів вищої освіти та які вимоги до підготовки фахівця вони визначають?
2. Які структурні компоненти освітньо-професійної програми?
3. Як освітні результати навчання трансформуються у компетентності в межах освітньо-професійної програми?
4. Які основні елементи навчального плану підготовки фахівця та принципи їх формування?
5. У чому полягає взаємозв'язок між освітньо-професійною програмою, навчальним планом і робочими програмами освітніх компонентів?
6. За якими критеріями доцільно здійснювати аналіз навчальних і робочих програм підготовки здобувачів вищої освіти?
7. Яку роль викладач закладу вищої освіти відіграє у плануванні та проектуванні освітнього процесу?

Практичні завдання

1. Аналіз освітньо-професійної програми підготовки фахівця.

- Ознайомтеся з ОПП вашої спеціальності.
- Визначте її мету, перелік компетентностей, структуру освітніх компонентів.
- Здійсніть експертну оцінку відповідності ОПП стандарту вищої освіти. Проаналізуйте загальні й фахові компетентності, які мають бути сформовані у здобувача освіти вашої спеціальності.
- Оформіть свої висновки у вигляді **SWOT-аналізу** програми.

- 1) Які сильні сторони зберегти й посилити.
- 2) Які слабкі сторони потребують удосконалення.
- 3) Які можливості слід використати.
- 4) Які загрози необхідно передбачити чи мінімізувати.

2. Аналіз робочої програми навчальної дисципліни.

Оберіть навчальну дисципліну з освітньої програми за вашою спеціальністю.

Проаналізуйте її за такими критеріями:

- відповідність мети результатам навчання;
- логічність структури змісту (послідовність тем);
- відповідність змісту програми сучасним науковим тенденціям;
- відповідність методів навчання заявленим результатам;
- актуальність і достатність наукових джерел;
- урахування в змісті програми принципів академічної доброчесності, інклюзивності, міжпредметної інтеграції.

Підготуйте пропозиції для вдосконалення програми, з огляду на принципи студентоцентрованого навчання.

Практичне заняття 9-10

Тема. Методика підготовки та проведення лекції у закладі вищої освіти

План

1. Лекція як організаційна форма навчання в закладі фахової передвищої освіти. Види лекцій, структура.
2. Методика підготовки лекції. Критерії оцінювання лекції.
3. Підготовка лектора-оратора до прочитання лекції.
4. Практичне заняття в ЗВО, структура та методика проведення.
5. Типи та види семінарських занять.
6. Структура та методика проведення семінарського заняття.

Рекомендована література:

1. Дубасенюк О.А., Антонова О.Є. Методика викладання педагогіки: навч. посіб. Вид. 2-ге, доп. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 375 с.
2. Каплінський В. В. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015 224 с.
3. Мачинська Н.І., Стельмах С.С. Сучасні форми організації навчального процесу у вищій школі: навч.-метод. посібник. Львів: ЛДУВС, 2012. 180 с.
4. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / В.М.Нагаєв, М.О. Портян. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Харків: Стильна типографія, 2018. 289 с.
5. Методика викладання у вищій школі : навч.-метод. посіб./ Уклад.: В. І. Кобаль. Мукачево : Вид-во МДУ, 2016. 203 с.
6. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / О.Малихін, І.Павленко, О.Лаврентьєва, Г.Матукова. Сімферополь: Дайфі, 2011. 270 с.
7. Методика викладання у вищій школі (мотивація навчальної діяльності): матеріали метод. семінару «Мотиваційний підхід до організації навчального процесу у вищій школі» / Н. Я. Кравчук, О. Є. Коваль. Тернопіль: ТНЕУ, 2011. 81 с.
8. Мірошніченко В. І., Гончаренко О. А., Тушко К. Ю. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2021. 168 с.
9. Навчально-методичне забезпечення освітніх компонентів: довідник для пед. та наук.-пед. працівників / уклад. Н. М. Савельєва. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2017. 80 с.
10. Нагаєв В.М., Портян М.О. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / Вид. 2-ге, перероб. і доп. Харків: Стильна типографія, 2018. 289 с.
11. Стинська В.В. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Івано-Франківськ, 2022. 180 с.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке лекція як форма організації навчання у ЗВО і які її основні види?
2. Які складові має структура лекції і як визначаються її мета та завдання?
3. Які етапи підготовки лекції повинен враховувати лектор-оратор?
4. Які критерії оцінювання ефективності лекції у вищій освіті?
5. Що таке практичне заняття і які основні етапи його проведення?
6. Які типи та види семінарських занять існують і в чому їх особливість?
7. Як організувати семінарське заняття, щоб ефективно поєднати обговорення, аналіз і підсумки?

Практичні завдання

1. Проаналізуйте ситуативні завдання.

1. Уявіть, що ви завідувач кафедри. Ви відвідали лекцію молодого викладача. Молодий лектор не зумів забезпечити зворотної активності студентів, які були неуважні, пасивні, шуміли і майже не слухали викладача. Сформуйте поради викладачу щодо забезпечення ефективності методу лекції?

2. Ви проводите свою першу лекцію у ролі викладача ЗВО/ЗФПВО. Усі студенти уважно слухають, крім одного. Його сонний погляд, нарешті, переростає у справжній сон, хлопець починає тихенько хропіти. Студенти переключають увагу на нього. Вас вже перестали слухати – чекають реакції. Якою вона буде?

3. Обґрунтуйте роль першої лекції з нової навчальної дисципліни? Наведіть чіткі аргументи. Запропонуйте способи внутрішньої мотивації студентів на першій лекції (тема за вибором).

2. Розробка плану-конспекту лекції з навчальної дисципліни за спеціальністю аспіранта з використанням сучасних технологій та методів навчання

Підготуйте лекцію для студентів, що має чітку структуру, мотивацію до вивчення теми, прийоми активізації навчальної діяльності здобувачів освіти. Оберіть ОК із робочої програми за Вашою спеціальністю, виберіть тему лекції, розробіть її структуру і план, підготуйте розгорнутий конспект.

Фрагмент лекції проведіть під час практичного заняття.

Під час підготовки до лекції враховуйте методику її підготовки і проведення. Продумайте.

3. Аналіз та обговорення проведених фрагментів лекцій.

Критерії для обговорення фрагменту навчального заняття:

- 1) Відповідність змісту лекції темі та меті заняття.
- 2) Науковість та актуальність змісту (тенденції галузі, наукові джерела).
- 3) Методична доцільність структури лекції (послідовність етапів навчального заняття, логічність викладу змісту, взаємозв'язок теоретичного матеріалу з практичним).
- 4) Управління навчальною діяльністю студентів (мотивація, встановлення контакту, зворотній зв'язок, організація уваги, часу).
- 5) Педагогічна майстерність та культура мовлення (чіткість, виразність мовлення, доцільність використання невербальних засобів, вміння підтримувати інтерес і реагувати на запитання студентів).

Завдання для аспірантів у процесі обговорення:

1. Назвіть позитивні аспекти проведеного заняття.
2. Зазначте аспекти, які потребують удосконалення.
3. Запропонуйте альтернативні підходи/методи/прийоми, які могли б підвищити ефективність лекції.
4. Сформулюйте загальну оцінку за 100-бальною шкалою.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Шаблон конспекту лекції

ПЛАН-КОНСПЕКТ ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЇ

з освітньої компоненти «_____»

Категорія здобувачів вищої освіти: студенти _____ (курс, спеціальність).

ТЕМА.

МЕТА: навчальна: .....

розвивальна.....;

виховна.....

Кількість аудиторних годин: 2 години.

Обладнання та наочні засоби: відеопроєктор, комп'ютерна техніка, відповідне програмне забезпечення, блок-схема, таблиця в мультимедійній презентації.....

План лекції:

- 1.
- 2.
3. (не більше чотирьох пунктів)

Рекомендовані джерела:

- 1.
- 2.
- 3.

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

I. Актуалізація опорних знань студентів (коротке повторення вузлових питань раніше вивченого та «створення містка» для отримання нових знань).

II. Основна частина

1. (Питання, яке розглядається)

Розкриття сутності питання

2. (Питання, яке розглядається)

Розкриття сутності питання

III. Завершальна частина лекції – узагальнення вивченого та підведення підсумків.

IV. Рекомендації щодо самостійної роботи студентів за темою лекції.

Практичне заняття 11

Тема. Мета, завдання та зміст практик здобувачів вищої освіти

План

1. Мета, завдання та види практик здобувачів освіти в ЗВО.
2. Сутність і мета асистентської практики аспірантів, її місце у структурі освітньо-наукової програми (на прикладі робочої програми зі спеціальності).
3. Завдання асистентської практики, компетентності, які формуються (на прикладі робочої програми зі спеціальності).
4. Зміст і структура асистентської практики. Звітна документація (на прикладі робочої програми зі спеціальності).
5. Критерії оцінювання асистентської практики (на прикладі робочої програми зі спеціальності).

Рекомендована література:

1. Закон України «Про вищу освіту», 2024.
2. Мирончук Н.М. Методичні основи організації педагогічної практики студентів закладу вищої освіти: метод. посібн. Житомир, 2017. 52 с.
3. Мирончук Н.М. Практико орієнтовані підходи і методи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Діяльнісні засади підготовки майбутніх компетентних фахівців в умовах сучасних викликів*: монографія / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2024. С.145-164.
4. Стинська В.В. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Івано-Франківськ, 2022. 180 с.
5. Робочі програми практики «Асистентська практика» за спеціальностями.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке асистентська практика аспірантів і яке її місце у структурі освітньо-наукової програми?
2. Які основні завдання асистентської практики та які компетентності формуються у здобувачів під час її проходження?
3. Які складові має зміст і структура асистентської практики, і які документи необхідні для її звітності?
4. Які критерії оцінювання асистентської практики?
5. Як асистентська практика сприяє професійному розвитку аспіранта та підготовці до науково-педагогічної діяльності?

Практичні завдання

1. Аналіз мети, завдань, змісту, результатів асистентської практики.

Опрацюйте робочу програму практики «Асистентська практика» зі своєї спеціальності. Підготуйте доповідь за одним із питань плану, використовуючи робочу програму.

Практичне заняття 12

Тема. Організація самостійної роботи студентів

План

1. Функції та рівні самостійної роботи студентів.
2. Види, форми самостійної роботи студентів. Зміст самостійної роботи студента за відповідною ОК та спеціальністю.
3. Наукове організування самостійної роботи студентів.
4. Форми контролю самостійної та індивідуальної роботи студентів.

Рекомендована література:

1. Малихін О., Павленко І., Лаврентьєва О., Матукова Г. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Сімферополь: Дайфі, 2011. 270 с.
2. Мачинська Н.І., Стельмах С.С. Сучасні форми організації навчального процесу у вищій школі: навч.-метод. посіб. Львів, 2012. 180 с.
3. Методика викладання у вищій школі: навч.-метод. посіб. / Уклад.: В. І. Кобаль. Мукачево: Вид-во МДУ, 2016.
4. Нагаєв В.М., Портян М.О. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб. і доповн. Харків: Стильна типографія, 2018. 289 с.
5. Педагогіка вищої школи [Електр. ресурс] : підруч. / В. П. Головенкін. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
6. Стинська В.В. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Івано-Франківськ, 2022. 180 с.
7. Столяренко О. В. Моделювання педагогічної діяльності у підготовці фахівця: навч.-метод. посібн. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 196 с.
8. Швед М. Самостійна робота студентів: навч.-метод. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 205 с.

Запитання для самоконтролю

1. Які функції виконує самостійна робота студентів у процесі навчання?
2. Які види та форми самостійної роботи студентів існують?
3. Який зміст самостійної роботи визначається освітньою програмою та спеціальністю?
4. Що означає наукове організування самостійної роботи студентів і які підходи до його забезпечення?
5. Які форми контролю застосовуються для перевірки самостійної та індивідуальної роботи студентів?
6. Як контроль самостійної роботи сприяє формуванню компетентностей та академічної відповідальності студентів?

Практичні завдання:

1. Розробити перелік завдань для самостійної роботи з ОК за вашою спеціальністю:
  - 1) Надати перелік тем і питань з навчальної дисципліни для самостійного вивчення.
  - 2) Розробити види самостійної роботи студентів для підготовки до практичного заняття з однієї з тем обраної ОК.

Практичне заняття 13

Тема. Методи, критерії та інструменти оцінювання результатів навчання

План

1. Контроль та оцінювання результатів навчання. Нормативні документи та внутрішні положення ЗВО.
2. Вимоги до оцінювання навчальних досягнень студентів.
3. Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів.
4. Методи оцінювання навчальних досягнень студентів.

Рекомендована література

1. Методика викладання у вищій школі : навч.-метод. посіб. / Уклад.: В. І. Кобаль. Мукачево: Вид-во МДУ, 2016. 203 с.
2. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. / О. В. Малихін, І. Г. Павленко, О. О. Лаврентьєва, Г. І. Матукова. Сімферополь : Дайфі, 2011. 270 с.
3. Педагогіка вищої школи [Електр. ресурс] : підруч. / В. П. Головенкін. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
4. Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка (2025).
5. Положення про організацію освітнього процесу в ЖДУ (2025).
6. Положення про систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти ЖДУ (2025).
7. Стинська В.В. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Івано-Франківськ, 2022. 180 с.

Запитання для самоконтролю

1. Які основні вимоги до оцінювання навчальних досягнень студентів?
2. Що таке критерії оцінювання і як вони визначають рівень знань та компетентностей студента?
3. Які види критеріїв оцінювання застосовуються у вищій освіті (кількісні, якісні, комплексні)?
4. Які основні методи оцінювання навчальних досягнень студентів використовуються у ЗВО?
5. Які інструменти (тести, завдання, проекти, портфоліо тощо) застосовуються для оцінювання результатів навчання?

Практичні завдання

1. Розробіть інструмент оцінювання для одного з видів діяльності студентів (дискусії, проекту, есе, доповіді, звіту з практики тощо) – кожен аспірант обирає один із видів й розробляє відповідну таблицю.

Урахуйте рівні оцінювання (високий, середній, достатній, низький), університетську шкалу та шкалу ЄКТС.

Результати роботи продемонструвати на занятті та обговорити.

2. Проаналізуйте «Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка» та укладіть блок-схему цього документа.

Практичне заняття 14

Тема. Організація і керівництво науковою роботою студентів.

План

1. Сутність і види науково-дослідної роботи студентів.
2. Вимоги до організації навчально-дослідницької діяльності студентів.
3. Форми науково-дослідницької діяльності студентів.
4. Загальні вимоги і принципи організації наукової праці дослідника.

Рекомендована література

1. Відкриті наукові практики: навч. посібник / Артюхов А., Артюхова Н., Березко О. та ін.; за заг. ред. Жежничка П., Березка О. Житомир: ТОВ «Вид. дім “Бук-Друк”», 2024. 400 с.
2. Дубасенюк О. А., Мирончук Н. М. Методологія педагогічних досліджень та академічна доброчесність в освітній галузі: навч.-метод. посібн. Вид 2-ге, доп. і пер. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2025. 244 с.
3. Калашнікова Л. М., Жерновникова О.А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навч. посіб. Харків, 2016. 260 с.
4. Кодекс академічної доброчесності університету.
5. Мирончук Н. М. Методика проведення навчального практикуму для учнів з планування наукового дослідження. *Вісник науки та освіти*. 2023. №10 (16). С. 724-736.
6. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / О.І. Федоренко, В.О. Тюріна, С.П. Гіренко та ін. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.
7. Положення про кваліфікаційну (дипломну) роботу в Житомирському державному університеті імені Івана Франка.
8. Положення про студентський науковий гурток і проблемну групу ЖДУ ім.І.Франка.
9. Стинська В.В. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Івано-Франківськ, 2022. 180 с.
10. Швед М. Самостійна робота студентів: навч.-метод. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 205 с.
11. Шквир О.Л., Дудчак Г.І. Опорно-інструктивні матеріали до написання та захисту курсових і дипломних робіт в умовах ступеневої освіти. Хмельницький : ХГПА, 2012. 39 с.

Запитання для самоконтролю

1. Які основні вимоги до організації навчально-дослідницької діяльності студентів у ЗВО?
2. Які форми науково-дослідницької діяльності студентів застосовуються у закладі вищої освіти?
3. Які загальні вимоги до організації наукової праці дослідника слід дотримуватися?
4. Які принципи ефективного керівництва науковою роботою студентів можна виділити?
5. Як науково-дослідна діяльність студентів сприяє розвитку їхніх компетентностей і підготовці до професійної та наукової кар'єри?

Практичні завдання

1. Проаналізувати та обговорити на занятті:
Положення про студентський науковий гурток і проблемну групу Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ВИДИ РОБОТИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

№	Контрольні заходи	Критерії оцінювання
<i>Поточний контроль на занятті</i>		
1	Доповідь	Максимальна кіл-ть балів – 30. При цьому оцінюється глибина розуміння обраної теми доповіді (10 балів), логічність та послідовність викладення матеріалу (10 балів), відповіді на питання (10 бал)
2	Виконання практичних завдань	Максимальна кіл-ть балів – 50. При цьому оцінюється правильність і повнота виконаного завдання: виконано правильно, повністю із застосуванням оригінального підходу (50 балів); містить незначні неточності (40-49 балів); наявні помилки (до 30-40 балів); завдання виконано неправильно із суттєвими помилками й неповністю (до 30 балів).
3	Участь у дискусії	Максимальна кіл-ть балів – 20. При цьому оцінюється глибина розуміння теми дискусії та ступінь аргументації висловлюваних думок (8 балів), уміння відстоювати свою точку зору, бути логічним та послідовним (8 балів), активність та ініціативність (4 балів)
<i>Підсумковий контроль 1</i>		
1	Тестування	Максимальна кіл-ть балів – 100.
<i>Підсумковий контроль 2</i>		
1	Тестування	Максимальна кіл-ть балів – 100.
2	Текст доповіді/ тези	Максимальна кіл-ть балів – 100. При цьому оцінюється обґрунтування актуальності теми (20 балів), відповідність обраного методу дослідження завданням дослідження, логічність і послідовність викладення результатів дослідження (20 балів), обґрунтованість висновків (20 балів), стиль наукового мовлення й грамотність (20 балів), оформлення відповідно до встановлених вимог (20 балів)

Критерії оцінювання відповіді аспіранта на занятті

За шкалою університету	За шкалою ECTS	За національною шкалою	Критерії відповіді
90-100	A	Відмінно	Глибоко обґрунтований, логічний виклад навчального матеріалу; містить приклади, що свідчать про творче застосування матеріалу. Відповідь є стилістично та граматично правильною. Здобувач звертається до наукових джерел/авторитетних дослідників
82-89	B	Добре	Відтворення матеріалу є свідомим, повним; можливі деякі неточності в другорядному матеріалі. Відповідь обґрунтована, дещо порушена послідовність викладу. Відповідь є стилістично та граматично правильною. Здобувач називає джерела інформації
74-81	C		Відтворення матеріалу є свідомим, відповідь має окремі помилки. Порушено логіку викладення інформації, проявляється недостатня самостійність мислення, дещо порушена послідовність викладу; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь є стилістично правильною, містить незначні граматичні помилки
64-73	D	Задовільно	Відповіді аспіранта властиве шаблонне використання теоретичного матеріалу під час виконання завдання, послідовність і логічність відповіді порушена. Самостійність мислення проявляється недостатньо, відсутні приклади практичного застосування матеріалу. Відповідь є стилістично правильною, містить невеликі граматичні помилки
60-63	E		Відтворюється лише частина матеріалу, відповідь містить помилки, судження необґрунтовані, недостатньою є самостійність мислення. Аспірант виявляє мінімальний рівень знань. Відповідь містить стилістичні та граматичні помилки
35-59	FX	Незадовільно	Несвідоме відтворення невеликої частини матеріалу з істотними помилками і прогалинами
0-34	F		Повне незнання матеріалу, нездатність його пояснити або відтворити частково

Критерії оцінювання роботи аспірантів на занятті

Рівень навчальних досягнень	Шкала оцінювання	Критерії оцінювання
Високий (творчий)	90-100	Аспірант повністю виконав усі завдання, знання навчального матеріалу відтворює на високому рівні; демонструє глибоку підготовку, логічність, аргументованість суджень; доповідь змістовна, з використанням наукових джерел; активно бере участь у обговоренні, виявляє критичне й аналітичне мислення; якісно виконує практичні завдання.
Достатній (конструктивно-варіативний)	74-82	Аспірант виконав усі завдання з незначними недоліками; доповідь достатньо повна, але менш аргументована; бере участь у обговоренні, проте не завжди послідовно; практичні завдання виконані в основному правильно.
Середній (репродуктивний)	60-73	Аспірант виконав більшість завдань, але окремі аспекти залишилися поверховими; доповідь частково відображає зміст теми (або не виступає з доповіддю); участь у дискусії епізодична; практичні завдання виконано частково або з помилками.
Низький (рецептивно-продуктивний)	1-59	Аспірант не продемонстрував достатньої підготовки; доповідь або відсутня, або не відповідає темі; участь у дискусії формальна чи відсутня; практичні завдання виконані фрагментарно або не виконані.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Як називається документ, який містить сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти, які регламентують освітній процес і визначають, якими знаннями, уміннями та навичками повинен оволодіти студент для отримання певного освітнього рівня?

- А) освітня програма;
- б) навчальний план;
- в) стандарт вищої освіти;
- г) навчальна програма.

2. Який вид освіти описано: освіта, яка здобувається, як правило, заосвітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій?

- А) формальна;
- б) неформальна;
- в) дуальна;
- г) інформальна.

3. Про який вид експертизи йдеться: рецензування наукових статей, курсових, магістерських, дисертацій; аналіз програм досліджень, методів і результатів; участь у роботі експертних рад, журі конкурсів наукових робіт; перевірка на плагіат і дотримання етичних стандартів дослідження?

- А) методична;
- б) наукова;
- в) професійна;
- г) дослідницька.

4. Студент подав реферат, який складається з текстів, повністю скопійованих із кількох сайтів, без жодного посилання на джерело. Який вид академічної недоброчесності відображено у цій ситуації?

- А) списування;
- б) фальсифікація;
- в) плагіат;
- г) обман.

5. Що таке індивідуальна освітня траєкторія здобувача вищої освіти?

А) власна конструктивна позиція, рефлексія, перегляд студентом системи цінностей;

б) персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача вищої освіти, що ґрунтується на виборі здобувачем вищої освіти освітніх

програм, суб'єктів освітньої діяльності, що їх реалізують, форм і строку здобуття освіти, освітніх компонентів;

в) побудова освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства між учасниками освітнього процесу;

г) інтеграція в освітнє та професійне середовище.

6. Яким документом визначено вимоги до компетентностей, обов'язків та кваліфікацій працівників?

А) Законом України «Про освіту»;

б) професійним стандартом;

в) положенням про організацію освітнього процесу в закладі вищої освіти;

г) стандартом вищої освіти.

7. Визначте поняття, яке означає здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей.

А) результат навчання;

б) компетентність;

в) педагогічна майстерність;

г) трудова функція.

8. Як називається спосіб організації та проведення навчальних занять, у процесі чого реалізуються зміст навчальної роботи, дидактичні задачі, методи навчання?

А) контрольні заходи;

б) форми організації освітнього процесу;

в) форми контролю й оцінювання знань, умінь, навичок студентів;

г) науково-дослідна робота.

9. Оберіть поняття, яке означає чіткі правила та стандарти, що визначають, як вимірювати знання, вміння, навички та досягнення здобувачів освіти відповідно до вимог навчальної програми:

А) вимоги до діагностики;

б) принципи оцінювання;

в) принципи контролю;

г) критерії оцінювання.

10. Як називається форма організації навчальної діяльності, що передбачає виконання студентом завдань з урахуванням його освітніх потреб, інтересів і рівня підготовки під керівництвом викладача?

А) лекція;

б) індивідуальна робота;

- в) практична робота;
- г) семінар.

11. До якої з груп належать вимоги, які забезпечують послідовність, обґрунтованість та внутрішню узгодженість процесу навчання?

- А) методологічні;
- б) психолого-педагогічні;
- в) логічні;
- г) науково-педагогічні.

12. До якої категорії відносяться такі показники: якість освітньої діяльності, якість технології освіти, якість ставлення студентів до навчання, якість мотивації викладацьких кадрів, інтенсивність освітнього процесу?

- А) якість результату освітньої діяльності;
- б) якість процесу вищої освіти;
- в) якість потенціалу вищої освіти.

13. Як називається документ, який містить сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти, які регламентують освітній процес і визначають, якими знаннями, уміннями та навичками повинен оволодіти студент для отримання певного освітнього рівня?

- А) освітня програма;
- б) навчальний план;
- в) стандарт вищої освіти;
- г) навчальна програма.

14. Якому типу особистості студента за способом сприйняття інформації властиві такі висловлювання: «не бачив цього», «це, звичайно, прояснює суть справи», «покажіть приклад на слайді», «я запам'ятав, де це було записано на дошці»?

- А) візуали;
- б) дигітали;
- в) аудіали;
- г) кінестетики.

Перелік питань до екзамену

1. Сучасна вища школа в системі освіти.
2. Нормативно-правове забезпечення освітнього процесу в ЗВО.
3. Особливості організації освітнього процесу в закладах вищої освіти.
4. Види та форми здобуття освіти.
5. Характеристика учасників освітнього процесу в ЗВО.
6. Нормативні документи професійної діяльності викладача.
7. Професійний стандарт «Викладач закладу вищої освіти» (2024).
8. Трудові функції та компетентності викладача закладу вищої освіти.
9. Основні напрями та види професійної діяльності викладача.
10. Науково-педагогічна діяльність як різновид та форма професійно-педагогічної діяльності викладача.
11. Самоорганізація та професійне самовдосконалення викладача закладу вищої освіти.
12. Експертна діяльність викладача ЗВО. Види експертиз (професійна, методична, наукова).
13. Наукові засади викладання у вищій школі.
14. Студент як суб'єкт освітнього процесу.
15. Особливості студентського віку.
16. Психолого-педагогічні основи навчання студентів як дорослих.
17. Студентоцентроване навчання.
18. Індивідуальна освітня траєкторія здобувача вищої освіти.
19. Наукова етика та її значення. Поняття академічної доброчесності.
20. Принципи академічної доброчесності в освітній і дослідницькій діяльності.
21. Види порушень академічної доброчесності.
22. Академічна доброчесність у нормативних документах.
23. Внутрішні політики щодо академічної доброчесності закладів освіти та наукових установ.
24. Роль науки в професійній підготовці здобувачів вищої освіти. Нормативно-правове регулювання наукової та науково-технічної діяльності в Україні.
25. Науковий принцип організації та забезпечення освітнього процесу в ЗВО.
26. Компетентнісний підхід як методологія навчання у вищій школі.
27. Стандарти вищої освіти. Вимоги до підготовки фахівця зі спеціальності.
28. Зміст освіти у вищій школі.
29. Освітня програма підготовки здобувача у ЗВО.
30. Підходи до розробки навчально-методичного забезпечення освітнього процесу.
31. Форми організації навчання у ЗВО.
32. Лекція як форма організації навчання. Види лекцій.
33. Методика проведення лекції.

34. Види композиційної побудови лекції.
35. Підготовка викладача до виступу під час лекції.
36. Практичне заняття в ЗВО, структура та методика проведення.
37. Типи та види семінарських занять.
38. Структура та методика проведення семінарського заняття.
39. Мета, завдання та види практик здобувачів освіти в ЗВО.
40. Сутність, мета, завдання асистентської практики аспірантів, компетентності, які формуються.
41. Зміст і структура асистентської практики. Звітна документація.
42. Критерії оцінювання асистентської практики.
43. Контроль та оцінювання результатів навчання. Нормативні документи та внутрішні положення ЗВО.
44. Вимоги до оцінювання навчальних досягнень студентів.
45. Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів.
46. Методи оцінювання навчальних досягнень студентів.
47. Сутність і види науково-дослідної роботи студентів.
48. Вимоги до організації навчально-дослідницької діяльності студентів.
49. Форми науково-дослідницької діяльності студентів.
50. Загальні вимоги і принципи організації наукової праці дослідника.

Рекомендована література

Основна

1. Відкриті наукові практики: навч. посібник / Артюхов А., Артюхова Н., Березко О. та ін.; за заг. ред. Жежничка П., Березка О. Житомир: ТОВ «Вид. дім «Бук-Друк»», 2024. 400 с.
2. Конспект лекцій з дисципліни «Педагогіка вищої школи» (для аспірантів денної та заочної форми навчання) / Уклад.: Є.А. Зеленов. Київ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2023. 107 с.
3. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / В. Нагаєв, М. Портян. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Харків: Стильна типографія, 2018. 289 с.
4. Методика викладання у вищій школі: навч.-метод. посіб. / Уклад.: В. І. Кобаль. Мукачево : Вид-во МДУ, 2016. 203 с.
5. Мирончук Н.М. Основи самоорганізації у професійній діяльності: навч.-метод. посібн. Житомир: О.Євенок, 2020. 132 с.
6. Мирончук Н. М. Професійно орієнтовані ситуації самоорганізації в діяльності викладача вищої школи: практикум. Житомир: Вид-во О.О. Євенок, 2020. 40 с
7. Навчально-методичне забезпечення освітніх компонентів: довідник для пед. та наук.-пед. працівників / уклад. Н. М. Савельєва. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. 80 с.
8. Педагогіка вищої школи. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / за ред. В. Луначека, Н. Ткачової; кол. авт. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024. 344 с.
9. Столяренко О. В. Моделювання педагогічної діяльності у підготовці фахівця: навч.-метод. посібн. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 196 с.
10. Jason P. Davies and Norbert Pachler. Teaching and Learning in Higher Education Perspectives. London: UCL Institute of Education Press, 2018. 267 p. URL:
<https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10059996/1/Davies%20&%20Pachler%202018.pdf>

Додаткова

1. Вітвицька С. Основи педагогіки вищої школи. Київ, 2006. 384 с.
2. Дубасенюк О. А., Мирончук Н. М. Методологія педагогічних досліджень та академічна доброчесність в освітній галузі: навч.-метод. посібн. Вид 2-ге, доп. і пер. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2025. 244 с.
3. Калашнікова Л. М., Жерновникова О.А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях: навч. посібник. Харків, 2016. 260 с.
4. Каплінський В. В. Методика викладання у вищій школі: навч. посібник. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.
5. Компетенції викладачів вищої школи в добу змін: діагностика та аналітика (за результ. дослідження в Київському університеті ім. Б.Грінченка) / за ред. Л. Хоружої. Київ, 2018. 92 с.
6. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / О.Малихін, І.Павленко, О.Лаврентьєва, Г.Матукова. Сімферополь: Дайфі, 2011. 270 с.
7. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс]: підручник / В. Головенкін; 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.

8. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / О.Федоренко, В.Тюріна, С.Гіренко, С.Бойко, М.Котелюх, П.Червоний, О.Медведєва. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.

9. Сабатовська І. С., Кайдалова Л. Г. Моделювання діяльності фахівця: навч. посіб. Харків: НФаУ, 2014. 180 с.

10. Ставицький А. Роль викладача-лідера у сучасному університеті: навч. посіб. Київ, 2016. 40 с.

11. Стинська В.В. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Івано-Франківськ, 2022. 180 с.

12. Стражнікова І. Педагогіка вищої школи: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ: НАІР, 2018. 120 с.

13. Сучасні форми організації навчального процесу у вищій школі: навч.-метод. посібник / Н.І. Мачинська, С.С. Стельмах. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 180 с.

14. Шквир О.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. 2-ге вид., допов. і перероб. Хмельницький: ХГПА, 2020. 94 с.

15. Antonova O., Pavlenko V., Myronchuk N., Kovalchuk V., Biruk N. Formation of Professional Competence of a Specialist in a Globalized World: Contemporary Problems and Prospects. *AD ALTA-Journal of Interdisciplinary Research*. 2023. Vol. 13, № 1. P. 105-110.

16. Antonova O., Myronchuk N., Pavlenko V., Kovalchuk V., Korniiichuk M. Modern Technologies and their Impact on Educational Transformations in Preparing a Creative Specialist. *Nanotechnology Perceptions*. 2024. Vol. 20, Iss. S1. P. 473-491. <https://nano-ntp.com/index.php/nano/article/view/420/291>.

17. A guide to teaching in the active learning classroom: history, research, and practice / Baeppler Paul, Walker J.D., Christopher Brooks D., Saichaie Kem, and Petersen Christina; foreword by Bradley A. Cohen. First edition. Sterling, Virginia: Stylus Publishing, 2016. <https://doi.org/10.4324/9781003442820>

18. Huntley-Moore, S. and Panter, J. A Practical Manual for Evaluating Teaching in Higher Education. Dublin: AISHE, 2006. Released under Creative Commons licence: Attribution-NonCommercial 2.0. URL: <http://www.aishe.org/readings/2006-1/>.

19. Fry H., Ketteridge St., Marshall St. A handbook for teaching and learning in higher education: enhancing academic practice. 3rd ed. New York, 2009. 544 p. URL: https://emateriaalit.oamk.fi/wp-content/uploads/A_Handbook_for_Teaching_and_Learning_in_Higher_Education_Enhancing_academic_and_Practice.pdf.

20. Kampen M. 37 Effective Teaching Strategies & Techniques, 2024. *Prodigy Education*. URL: <https://www.prodigygame.com/main-en/blog/teaching-strategies>.

Інтернет-ресурси

1. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка. URL: <http://library.zu.edu.ua/>

2. Бібліотека українських підручників URL: <https://pidru4niki.com/pedagogika/Page-3>

3. Закон України від 05. 09 2017 р. № 2145-VIII «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

4. Закон України від 01. 07. 2014 р. № 1556-VII «Про вищу освіту». URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

5. Наказ МОН України N 450 від 07.08.2002 р. «Перелік основних видів роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0701-02#Text>.

6. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

7. Постанова КМУ №261 від 23. 03. 2016 р. «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF>

8. Про затвердження професійного стандарту «Викладач закладу вищої освіти»: наказ МОН України від 16.10.2024 р. №1466 URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vykladach-zakladu-vyshchoi-osvity1466>

9. National Strategy for Higher Education to 2030 – Report of the Strategy Group. 2011. 134 p. <https://hea.ie/assets/uploads/2017/06/National-Strategy-for-Higher-Education-2030.pdf>